

АНАЛІЗ СТАНУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

УДК 336.334

Солонецький Д. О., студент 4 курсу
фінансового факультету
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Будь-яке підприємство здійснюючи певні операції не обходиться без виникнення заборгованості, як дебіторської, так і кредиторської. Дебіторська й кредиторська заборгованість є природною складовою бухгалтерського балансу підприємства та характеризує фінансовий стан підприємства у звітному періоді. При цьому сам факт існування дебіторської заборгованості вважається, взагалі, кредитуванням господарюючим суб'єктом своїх клієнтів. Як правило, більша частина дебіторської заборгованості формується саме як борги покупців. Але ж своєчасне й достатнє надходження коштів від клієнтів є головним завданням управління рухом дебіторської заборгованості.

Багато вчених приділяли увагу дебіторській заборгованості. Так, М. Д. Білик [1] та С. В. Дубровська [2] розкривають проблемні питання сутності поняття «дебіторська заборгованість»; О. Г. Лищенко [3] і О. Ніколаєнко [4] приділяють увагу аналізу дебіторської заборгованості. Окремо необхідно виділити зарубіжних вчених, таких як: Стоун Д. [5], Хитчинг К., Дж.В. Хорн, З. Боді, Роберт К. Мертон, які також приділяли увагу вирішенню даного питання. Але ці питання залишаються відкритими і потребують подальшого дослідження.

Метою дослідження є аналіз динаміки складу і структури дебіторської заборгованості ТОВ «Видавничий будинок «Фактор» та виявлення проблем, які потребують оптимізації.

Великий вплив на оборотність капіталу, вкладеного в оборотні активи, а отже, і на фінансовий стан підприємства, справляє збільшення або зменшення дебіторської заборгованості. Її величина залежить від обсягу продажів, умов розрахунку з покупцями (передоплати, наступної оплати), періоду відстрочки платежу, платіжної дисципліни покупців, організації контролю за станом дебіторської роботи і претензійної роботи на підприємстві тощо. Якщо ж дебіторська заборгованість зменшується у

зв'язку зі зменшенням відвантаження продукції, то це свідчить про зниження ділової активності підприємства [1].

Отже, зростання дебіторської заборгованості не завжди оцінюється негативно, а зниження – позитивно. Необхідно розрізняти нормальну і прострочену заборгованість. Наявність другої створює фінансові ускладнення, тому що підприємство буде відчувати нестачу фінансових ресурсів для придбання виробничих запасів, виплати заробітної плати і т. ін. Дебіторська заборгованість, що має значну питому вагу в складі поточних активів суттєво впливає на фінансовий стан підприємства. Значення аналізу дебіторської заборгованості особливо зростає в період інфляції, коли іммобілізація власних оборотних активів стає дуже не вигідною [2]. Аналіз дебіторської заборгованості дозволяє оцінити можливу величину доходів, які можуть бути отримані у вигляді штрафів, пені, неустойок від дебіторів, які прострочили оплату. Для цього спочатку аналізується динаміка дебіторської заборгованості. Так протягом звітного періоду на ТОВ «Видавничий будинок «Фактор» здійснювались операції, за якими виникла дебіторська заборгованість (табл. 1).

Таблиця 1

Показники динаміки дебіторської заборгованості
ТОВ «Видавничий будинок «Фактор»

Показник	Значення за роками						
	2012 р.	2013 р.	2014 р.	Абсолютне відхилення, тис. грн.		Темп росту, %	
				2013 р.	2014 р.	2013 р.	2014 р.
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	19	38	6	19	-32	200	15,79
Дебіторська заборгованість за розрахунками:							
за виданими авансами	1289	507	190	-782	-317	39,33	37,48
з бюджетом	178	139	148	-39	9	78,09	106,47
у тому числі з податку на прибуток	0	32	56	32	24	0	175
із внутрішніх розрахунків	2026	3098	2781	1072	-317	152,91	89,77
Інша поточна дебіторська заборгованість	167	112	83	-55	-29	67,07	74,11
Усього дебіторська заборгованість	3679	3926	3264	247	-662	106,71	83,14

Аналіз динаміки дебіторської заборгованості ТОВ «Видавничий будинок Фактор» з табл.1 засвідчив про її збільшення у 2013 році на 247 тис. грн., що у відсотковому значенні становить 106,71%, а у 2014 році зменшення на 662 тис. грн., що у відсотковому значенні становить 83,14%. Особливу увагу в процесі аналізу дебіторської заборгованості приділяємо статтям «Дебіторська заборгованість за розрахунками: із внутрішніх розрахунків» та «за виданими авансами», які мають найбільшу питому вагу в загальній сумі дебіторської заборгованості. Стаття «із внутрішніх розрахунків» у 2012 році складає 2026 тис. грн., у 2013 зростає на 1072 тис. грн., та стає 3098 тис. грн., а у 2014 році падає до 2781 тис. грн. Це означає що змінюється сума заборгованості пов'язаних сторін та внутрішньовідомчих розрахунків. А показник «за виданими авансами» має тенденцію спадання, і зменшується з 2012 по 2014 рік на 1099 тис. грн., складаючи всього 190 тис. грн. Це свідчить про зменшення суми авансів, наданих іншим підприємствам у рахунок наступних платежів. Аналіз структури дебіторської заборгованості ТОВ «Видавничий будинок «Фактор» за 2012-2014 роки наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Аналіз структури дебіторської заборгованості
ТОВ «Видавничий будинок «Фактор»

Показник	Питома вага у розрізі заборгованості, %			Питома вага у активах, %			Зміна структури, пункти	
	2012р.	2013р.	2014р.	2012р.	2013р.	2014р.	2013р.	2014р.
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	0,52	0,97	0,2	0,2	0,4	0,04	0,5	-0,8
Дебіторська заборгованість за розрахунками:								
за виданими авансами	35,0	12,9	5,8	13,2	5,3	1,3	-22,1	-7,1
з бюджетом	4,8	3,5	4,5	1,8	1,5	1,1	-1,3	1
у т.ч. з податку на прибуток	0	0,82	1,7	0	0,3	0,4	0,8	0,9
із внутрішніх розрахунків	55,1	78,9	85,2	20,7	32,6	18,9	23,8	6,3
Інша поточна дебіторська заборгованість	4,5	2,9	2,5	1,7	1,2	0,57	-1,7	-0,3
Усього дебіторська заборгованість	100	100	100	37,6	41,3	22,2	-	-

Відповідно до табл. 2, аналіз структури дебіторської заборгованості ТОВ «Видавничий будинок Фактор» за 2012-2014 роки показав, що значних змін не відбулося. В структурі дебіторської заборгованості переважає дебіторська заборгованість із «внутрішніх розрахунків» і в 2014 році становить 85%, тоді як наприклад інша поточна заборгованість 2,5%.

Результатом такого аналізу є виявлення: збільшення або зменшення дебіторської заборгованості. Як збільшення, так і зменшення дебіторської заборгованості можуть призвести до негативних наслідків щодо фінансового стану підприємства. Так, зменшення дебіторської заборгованості проти кредиторської може статися через погіршення стосунків з клієнтами, тобто через зменшення кількості покупців продукції. Збільшення дебіторської заборгованості проти кредиторської може бути наслідком неплатоспроможності покупців. У процесі виробничої діяльності часто трапляються випадки, коли дебіторська заборгованість значно перевищує кредиторську. Деякі економісти-теоретики вважають, що це свідчить про не раціональне використання коштів, оскільки підприємство залучає в оборот менше коштів, ніж відволікає з обороту. Але бухгалтери-практики оцінюють таку ситуацію тільки позитивно, оскільки підприємство мусить погашати свої борги незалежно від стану дебіторської заборгованості.

Отже, аналізуючи дані дебіторської заборгованості, необхідно вивчити причини виникнення кожного виду заборгованості, виходячи з конкретної виробничої ситуації на підприємстві.

Література

1. Білик М. Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств / М. Д. Білик // Фінанси України. – 2003. – № 12. – С.24 – 36.
2. Дубровська Є. В. Дослідження сутності поняття «Дебіторська заборгованість» / Є. В. Дубровська // Вісник Сумського державного університету. Сер. Економіка. – Суми : СумДУ, 2009. – № 2. – С. 202–205.

3. Лищенко О. Г. Аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємством / О. Г. Лищенко, Г. М. Бескота // Держава і регіони : журнал. – Запоріжжя : Гуманіст, 2009. – № 1. – С. 114–117.

4. Ніколаєнко О. Деякі аспекти аналізу дебіторської заборгованості суб'єктів господарювання / О. Ніколаєнко // Підприємство, господарство і право. – К. : ТОВ «Гарантія». – 2004. – № 7. – С. 141–145.

5. Стоун Д. Бухгалтерський учет и финансовый анализ / Стоун Д., Хитчинг К.; пер. с англ. Ю. А. Огибин, Г. А. Огибив. – М. : Сирин, 1998. – 302 с.

Зав. кафедри управління
фінансовими послугами

Н.М. Внукова

Науковий керівник,
к.е.н., викл.

В.М. Остапенко

Автор,
студент 4 курсу
фінансового факультету
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Д.О. Солонецький

Опубліковано в авторській редакції